

Erasmus+

2020-1-SK01-KA201-078297

Osmóza, difúze, mitóza, meióza

Mikrobiologie

TRANSPORT LÁTEK PŘES PLAZMATICKOU MEMBRÁNU

- ❑ Membránový transport je soubor biologických procesů, které umožňují různým látkám překonávat bariéru představovanou buněčnou nebo jadernou membránou.

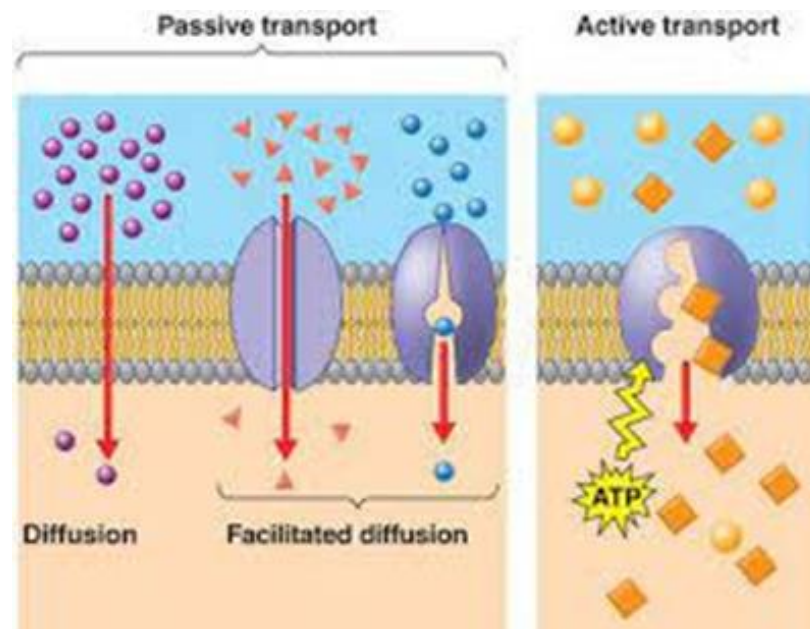
TRANSPORT LÁTEK PŘES PLAZMATICKOU MEMBRÁNU

Existují dva základní typy přepravy látek:

- ❑ **pasivní doprava** - nevyžaduje spotřebu energie
- ❑ **aktivní transport** - vyžaduje spotřebu energie

(ATP)

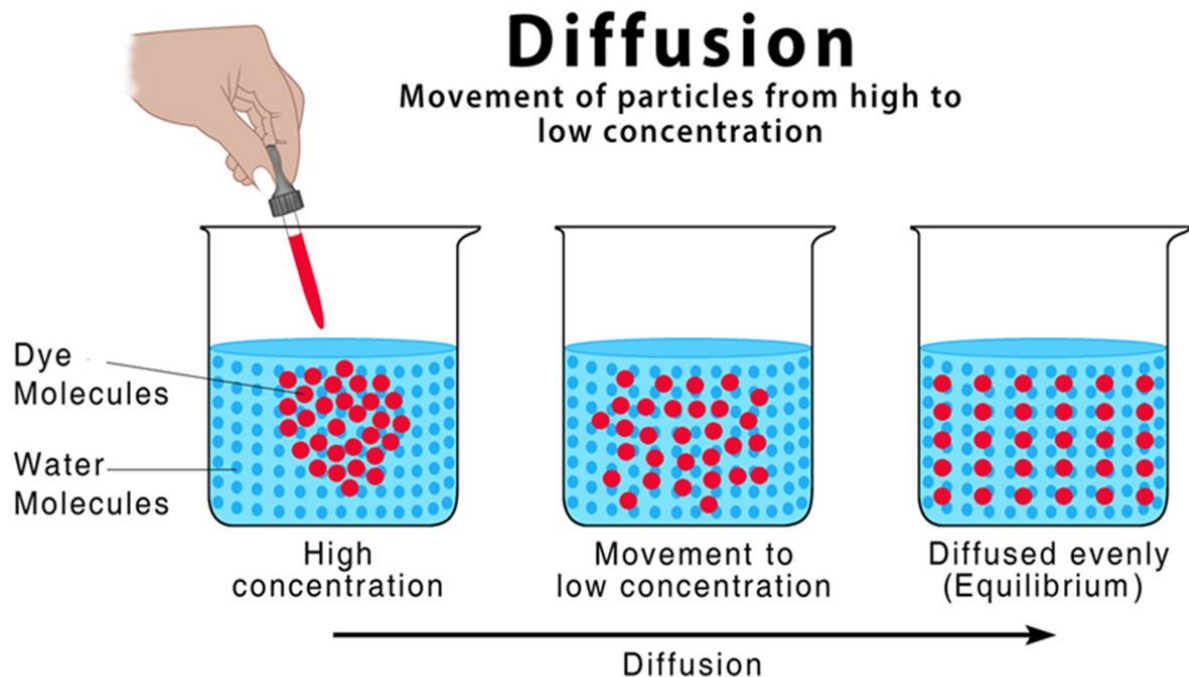
Difúze

- ❑ Fyzikální proces.
- ❑ Přenos látek (molekul, atomů, iontů) ve směru koncentračního gradientu z míst s vyšší koncentrací do míst s nižší koncentrací.
- ❑ Přes cytoplazmatickou membránu mohou být difuzí přenášeny pouze ty látky, pro které je tato membrána propustná (např. alkohol, močovina, některé léky, jedy nebo barviva).

PASIVNÍ TRANSPORT - DIFÚZE

- ❑ Rychlost difúze závisí na koncentračním gradientu
  - rozdíl koncentrací rozpouštědla a roztoku.

PASIVNÍ PŘEPRAVA

Osmóza

- ☐ přenos rozpouštědla (vody) přes plazmatickou membránu.
- ☐ voda se pohybuje z míst s nižší koncentrací rozpuštěných látek do míst s vyšší koncentrací v závislosti na fyzikálních zákonech.
- ☐ proces je jednosměrný - buňka může osmoticky získávat nebo ztrácet vodu v závislosti na rozdílné koncentraci roztoku v buňce a v okolním prostředí.

AKTIVNÍ PŘEPRAVA

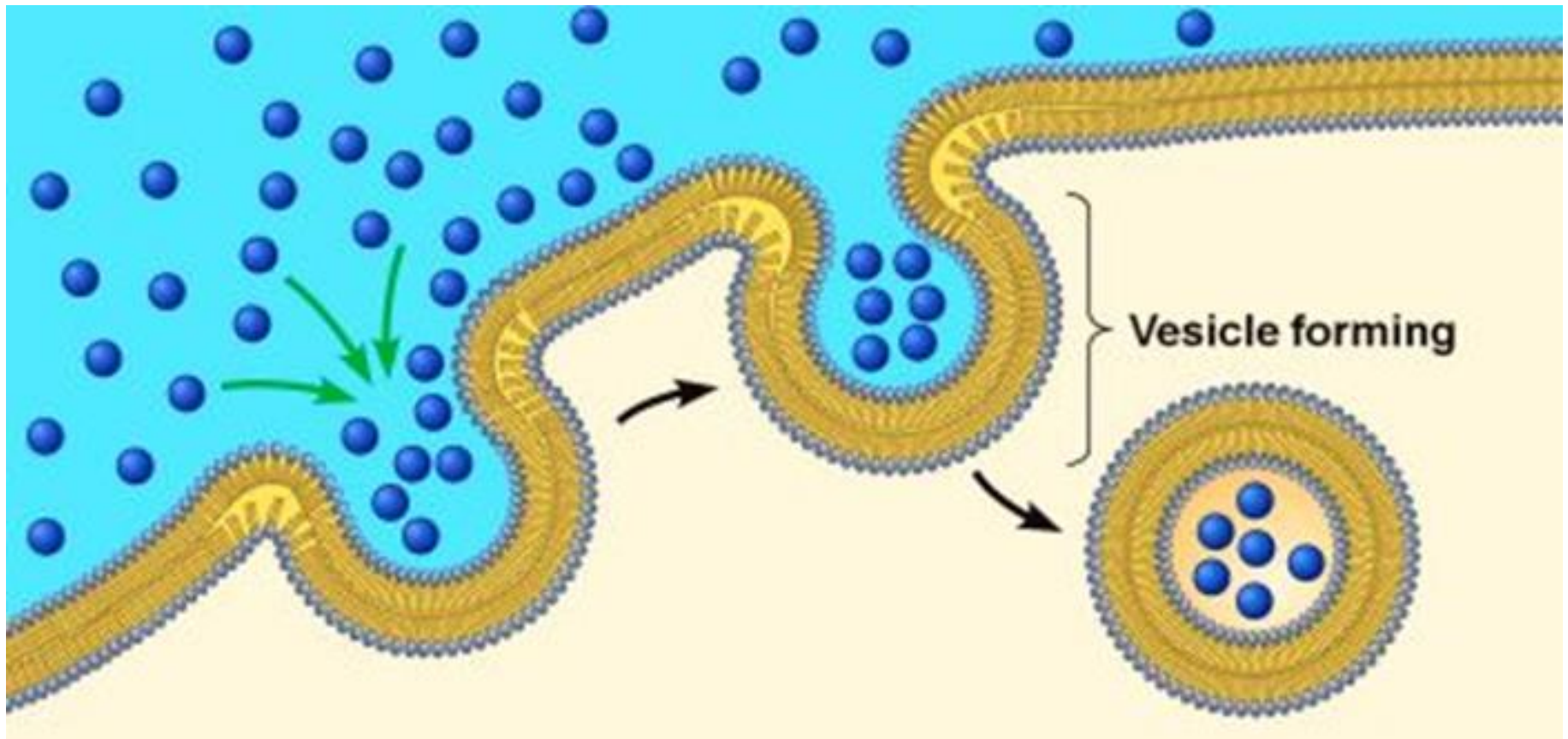

- ❑ vyžaduje spotřebu energie (ATP)
- ❑ aktivní transport probíhá proti směru koncentračního gradientu, tj. látky mohou být transportovány z míst s nižší koncentrací do míst s vyšší koncentrací, ale za cenu energetických nákladů.
- ❑ transportované látky se vážou na specifický přenašeč (transportní protein), který je součástí membrány, a jsou jím transportovány.
- ❑ aktivní transport umožňuje transport glukózy, aminokyselin a některých iontů.
- ❑ aktivní transport zahrnuje **ENDOKYÓZU** a **EXOKYÓZU**.

Endocytóza

- ☐ proces absorpce materiálu z vnějšího prostředí do nitra buňky.
- ☐ buněčná membrána vytvoří kolem materiálu, který má být buňkou přijat, vezikulární strukturu.
- ☐ tímto způsobem buňka vstřebává makromolekuly, jako jsou proteiny nebo polysacharidy, a další buněčné látky.
- ☐ Během tohoto procesu buněčná membrána pohltí látku tak, že kolem ní vytvoří vezikulu a tu pak vtáhne do nitra buňky.

AKTIVNÍ TRANSPORT - ENDOCYTÓZA

Existují 2 typy endocytózy: **pinocytóza** a **fagocytóza**.

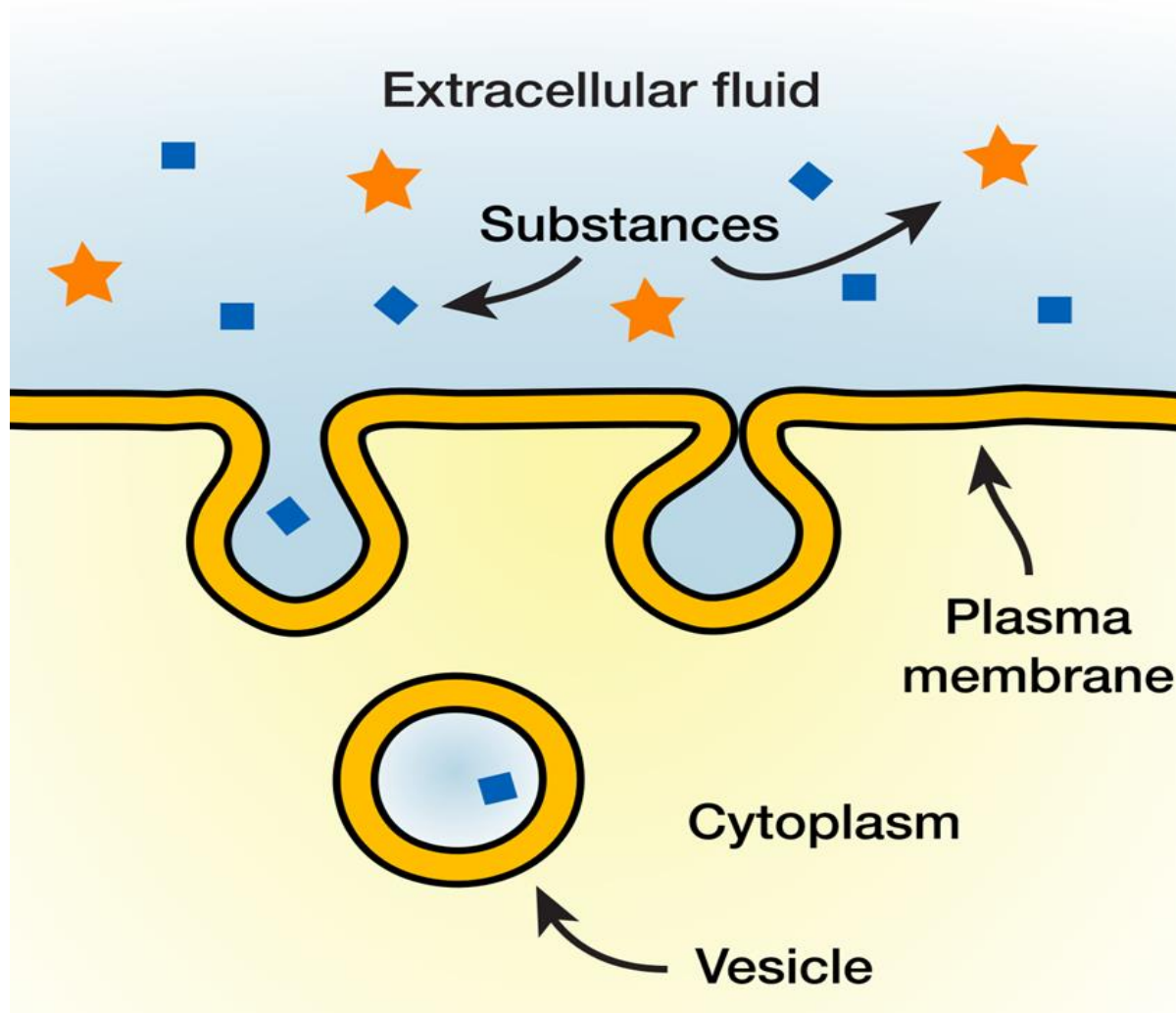
Pinocytóza

- ❑ Základní proces, při kterém buňka absorbuje vnější látky posunutím cytoplazmatické membrány do nitra buňky.
- ❑ Při pinocytóze se kapka látky nejprve naváže nebo vstřebá do buněčné membrány, která pak kolem kapky vytvoří jakýsi "vezikul" - váček, který se následně může v buňce rozpadnout a jeho obsah difundovat do cytoplazmy.
- ❑ Předpokládá se, že vezikuly mohou transportovat ektracelulární tekutinu na opačnou stranu buňky, kde dochází k exocytóze. Kapka tekutiny tak může být transportována buňkou, aniž by došlo k narušení její cytoplazmy.

AKTIVNÍ TRANSPORT - PINOCYTÓZA

Pinocytosis

AKTIVNÍ TRANSPORT

Fagocytóza

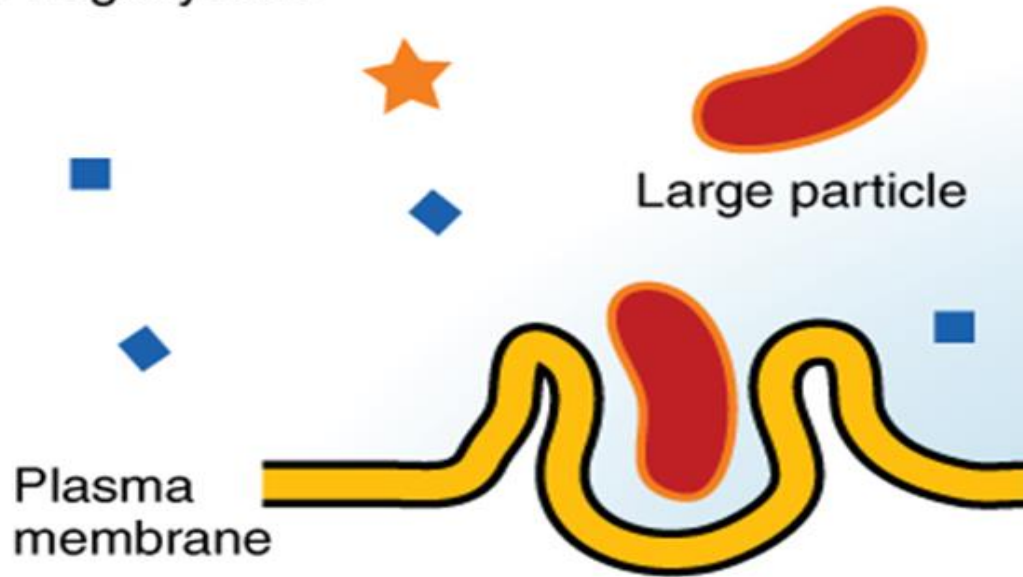

- ❑ Proces, při kterém buňka obaluje látku, kterou přijímá, a vtahuje ji do svého nitra.
- ❑ Fagocytóza slouží k přijímání mnohem větších částic než pinocytóza.
- ❑ Některé jednobuněčné organismy, například mihule, využívají k příjmu potravy fagocytózu.

AKTIVNÍ TRANSPORT - FAGOCYTÓZA

Phagocytosis

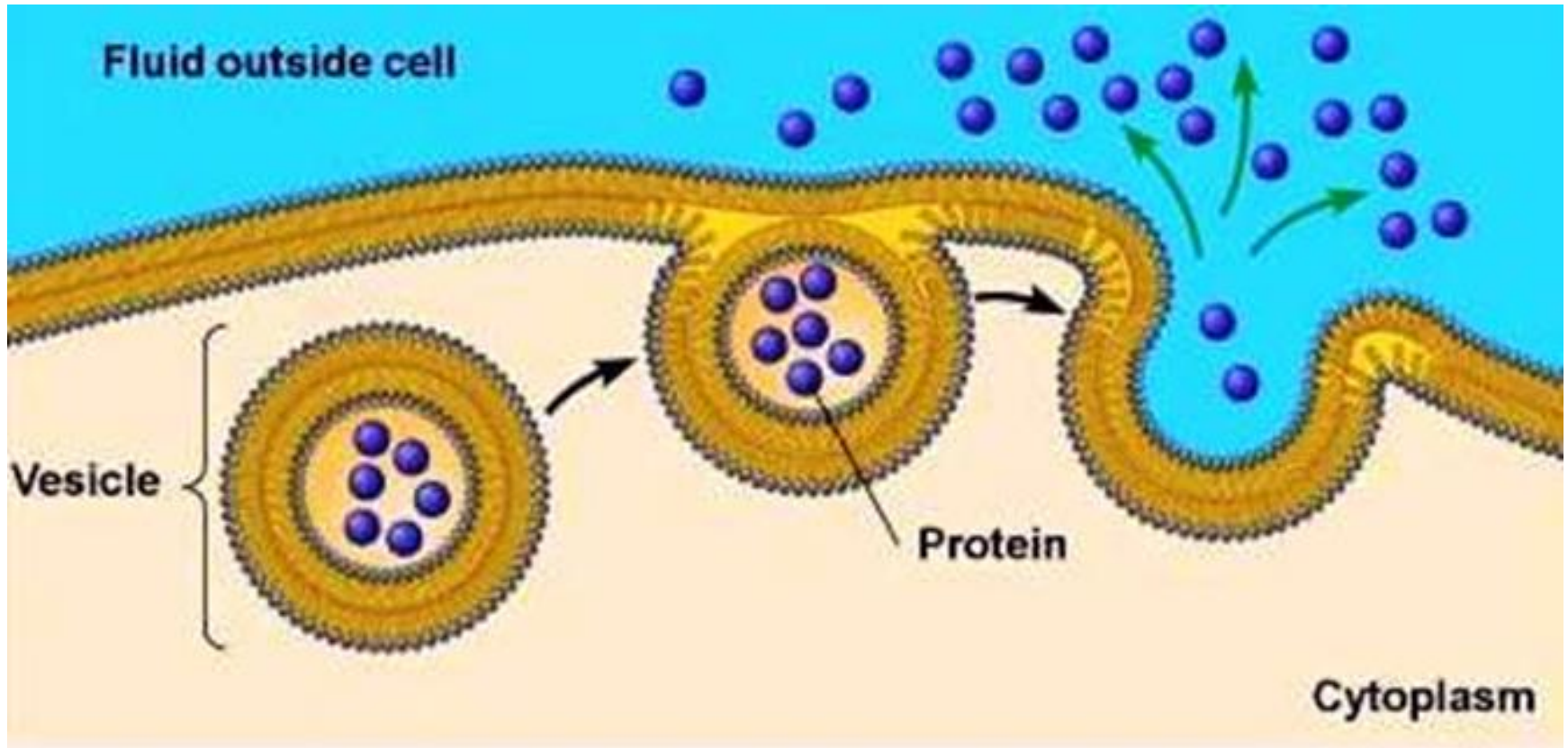
Vacuole

EXOCYTÓZA

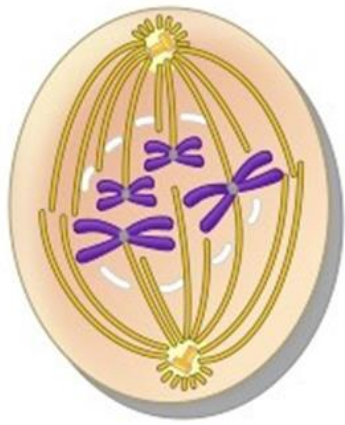
- ❑ Proces vylučování materiálu z buňky do vnějšího prostředí.
- ❑ Exocytóza je typ aktivního transportu, při kterém buňka vylučuje makromolekuly, například hormony nebo enzymy, nebo buněčný odpad.

EXOCYTÓZA

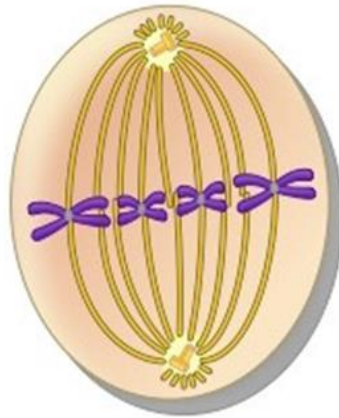

- ❑ Buněčné dělení, při kterém se buněčný materiál rozdělí na dvě dceřiné buňky.
- ❑ Mitóza probíhá v somatických buňkách vyšších organismů, je také prostředkem růstu populace u jednobuněčných organismů.
- ❑ Výsledkem jsou dvě dceřiné buňky se stejným počtem chromozomů jako mateřská buňka.

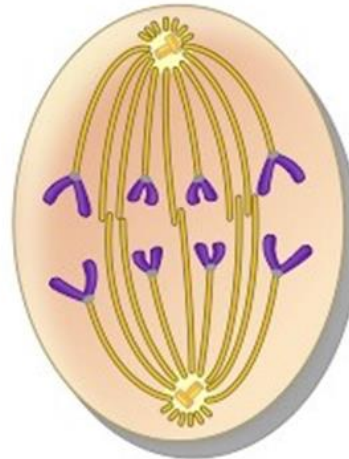
MITÓZA

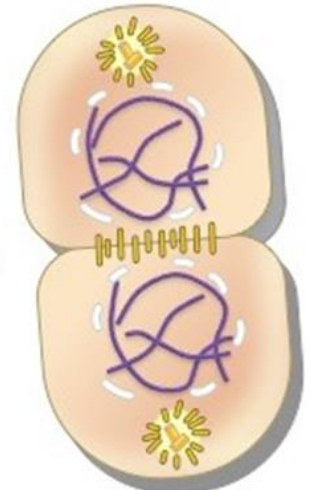
Prophase

Metaphase

Anaphase

Telophase

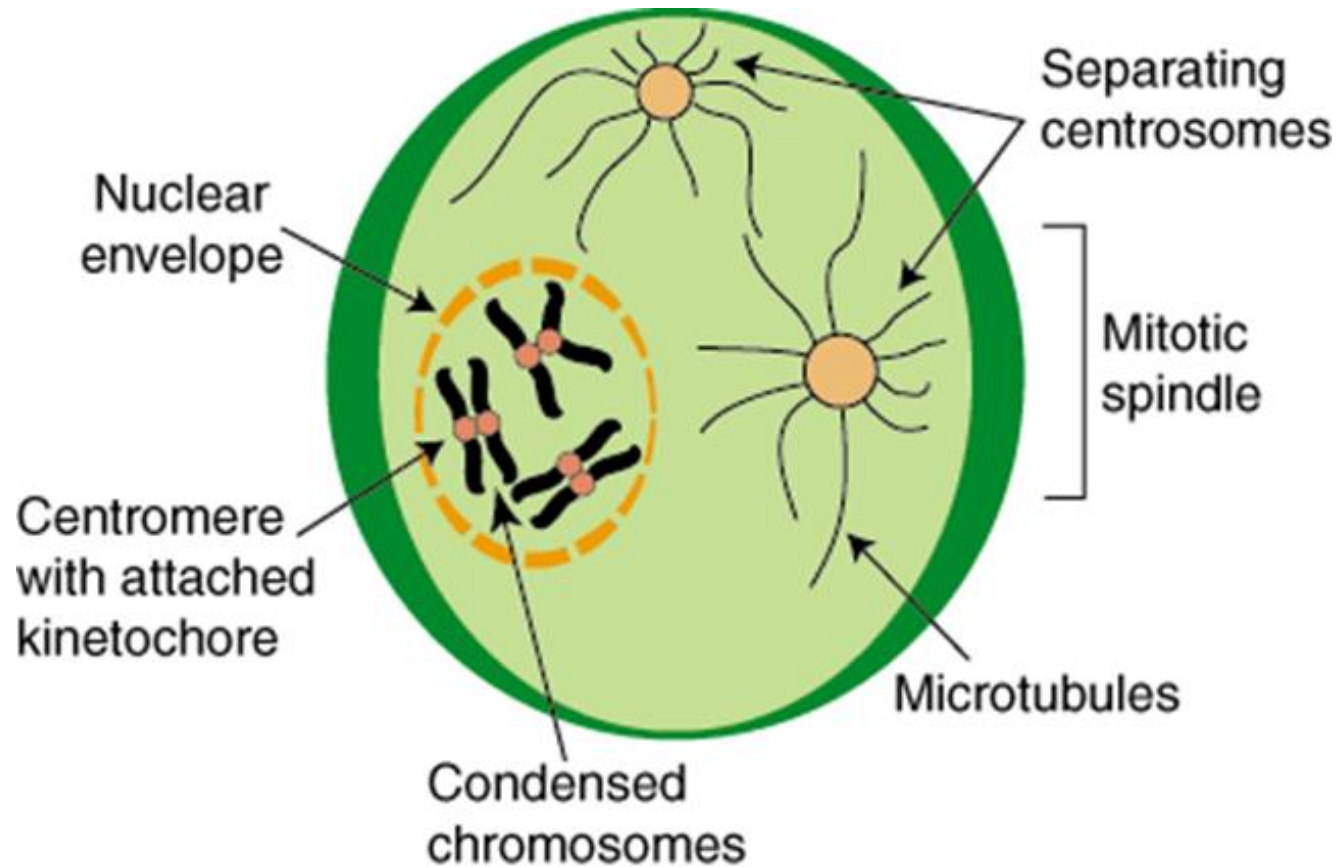
MITÓZA

1. Profase

- ☐ chromozomy se zhušťují (jsou viditelné pod mikroskopem).
- ☐ chromozomy se skládají z geneticky identických sesterských chromatid (spojených v centroméře).
- ☐ centrioly se pohybují k opačným pólům buňky a mezi nimi se vytváří dělicí vřeténko.
- ☐ jádro zaniká a jaderná membrána se rozpadá.

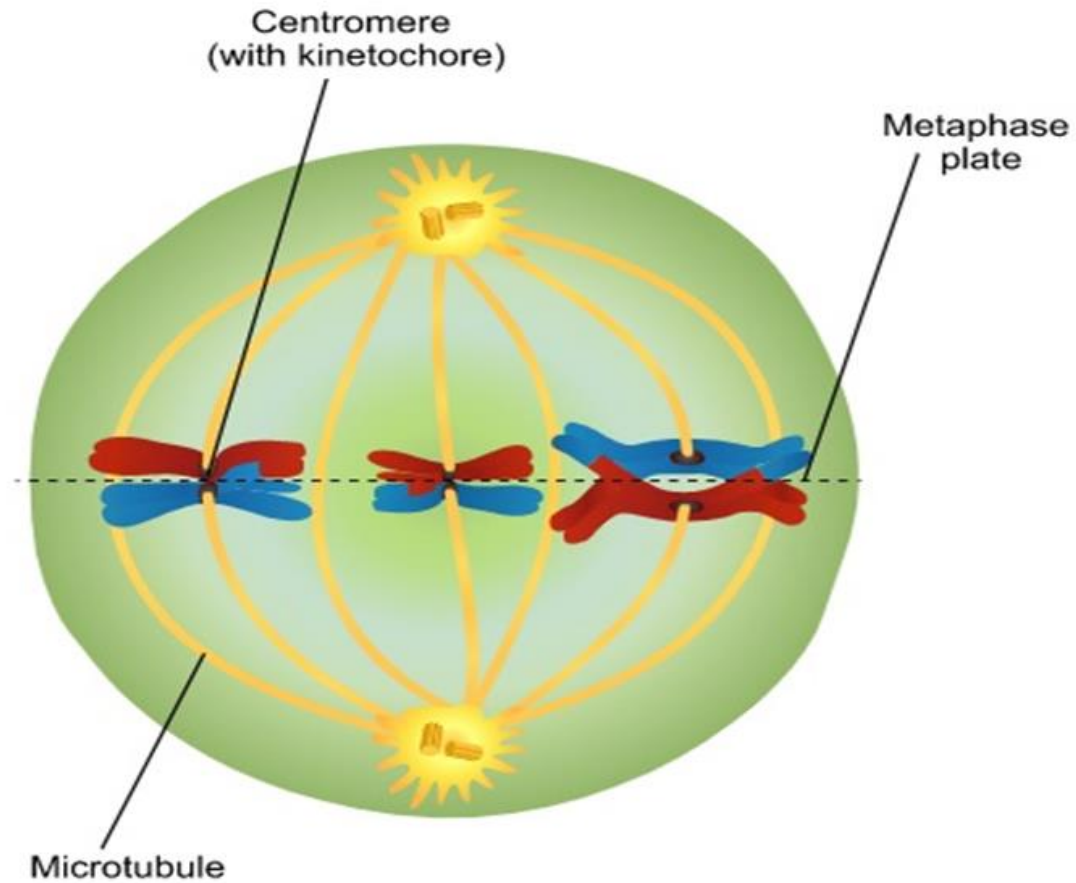
MITÓZA - PROFÁZE

2. Metafáze

- ☐ Chromozomy jsou v centroméře spojeny mikrotubuly dělicího vřeténka.
- ☐ Depolymerizace mikrotubulů způsobuje zkrácení a smrštění vláken dělicího vřeténka.
- ☐ To způsobí, že se chromozomy uspořádají do centrální roviny (ekvatoriální roviny).

MITÓZA - METAFÁZE

MITÓZA

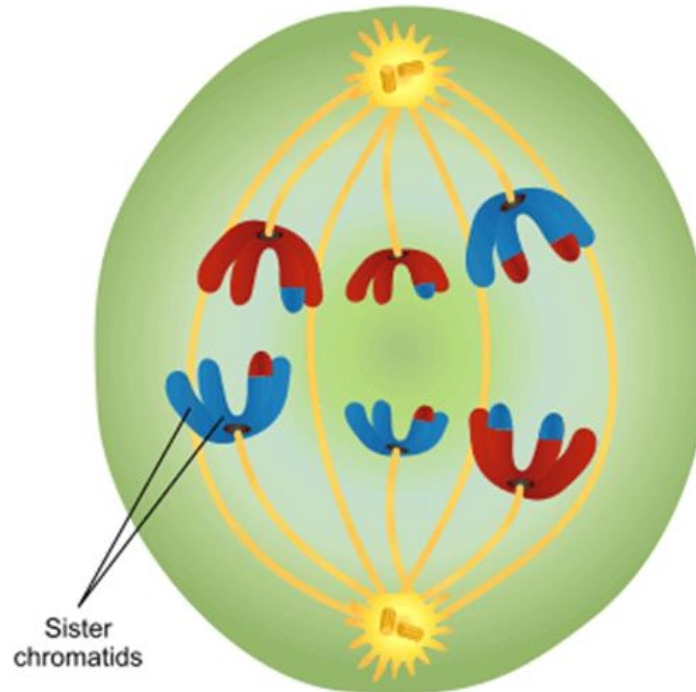
3. Anafáze

- ❑ Pokračující kontrakce mikrotubulů dělicího vřeténka způsobí rozdělení geneticky identických sesterských chromatid.
- ❑ Dochází k rozchodu sesterských chromatid k pólům buňky.
- ❑ Jakmile se chromatidy oddělí, je každá z nich považována za samostatný chromozom.

MITÓZA - ANAFÁZE

Anaphase I

Homologous chromosomes move to the opposite poles of the cell.

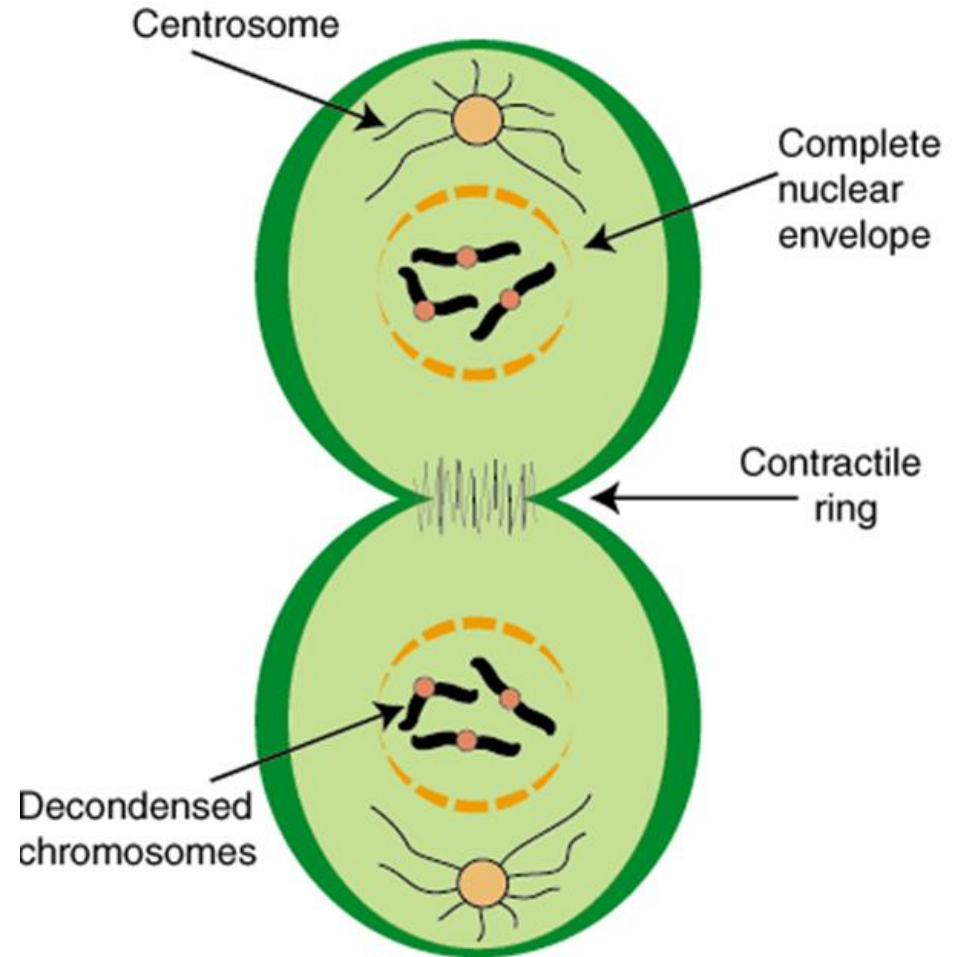
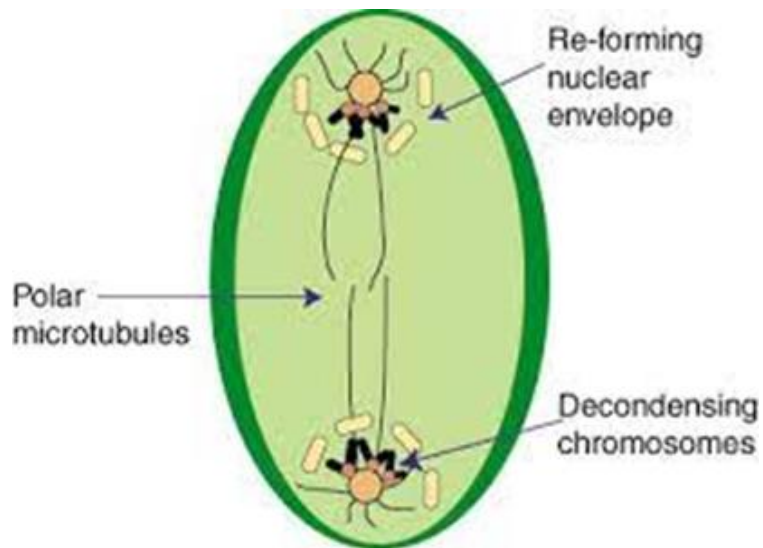
MITÓZA

4. Telofáze

- ☐ Jakmile jsou obě sady chromosomů na pólech buňky, mikrotubuly dělicího vřeténka se rozpustí.
- ☐ Chromozomy despiralizují (nejsou již viditelné pod mikroskopem).
- ☐ Kolem obou sad chromosomů se znovu vytvoří jaderné membrány.
- ☐ Následně proběhne cytokineze, při níž se buňka rozdělí na dvě nové buňky.

MITÓZA - TELOFÁZE

MEIÓZA

- ❑ Meióza je proces u pohlavně se rozmnožujících organismů, při kterém se před rozmnožováním snižuje počet chromozomů v buňce.
- ❑ Tyto buňky = gamety (např. vajíčko nebo spermie).
- ❑ Gamety se mohou během rozmnožování setkat a vytvořit novou zygotu.
- ❑ Vzhledem k tomu, že počet alel byl během meiózy snížen, vzniká po splynutí obou gamet zygota se stejným počtem alel jako rodiče.

MEIÓZA

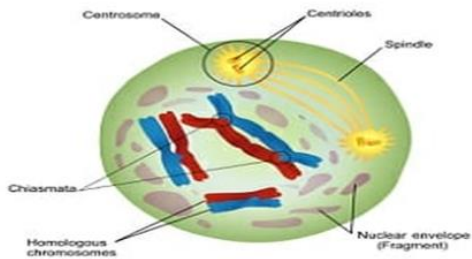

- ☐ U diploidních organismů existují dvě kopie každého genu.
- ☐ Při oplodnění se obě buňky spojí a vznikne nová zygota. Pokud by se počet alel genu v gametách, z nichž vzniká zygota, nesnížil na 1, potomek by měl až 4 kopie každého genu.
- ☐ Před meiózou se DNA replikuje stejně jako při mitóze.
- ☐ Meióza se pak skládá ze dvou buněčných dělení - mitózy I a mitózy II.

MEIÓZA

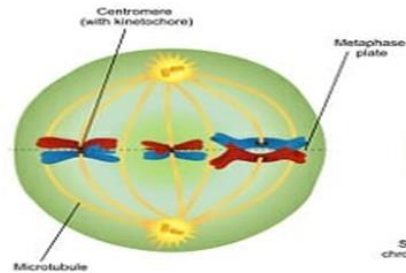

Prophase I

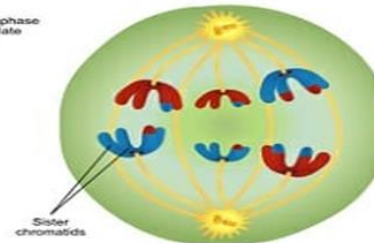
The chromosomes condense, and the nuclear envelope breaks down. Crossing-over occurs.

Metaphase I

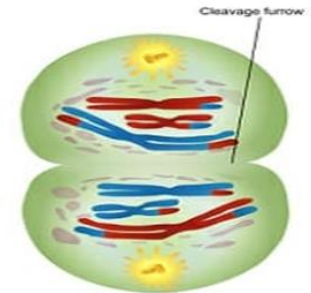
Pairs of homologous chromosomes move to the equator of the cell.

Anaphase I

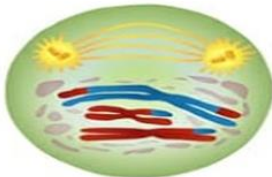
Homologous chromosomes move to the opposite poles of the cell.

Telophase I & cytokinesis

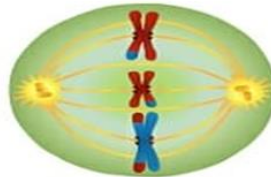
Chromosomes gather at the poles of the cells. The cytoplasm divides.

Prophase II

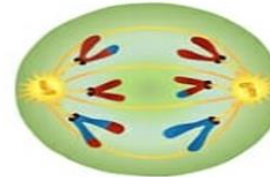
A new spindle forms around the chromosomes.

Metaphase II

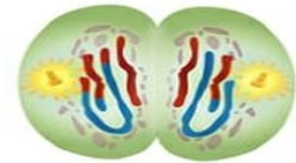
Metaphase II chromosomes line up at the equator.

Anaphase II

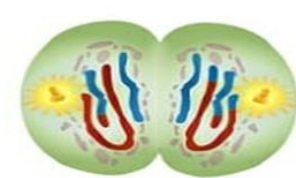
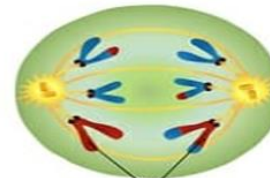
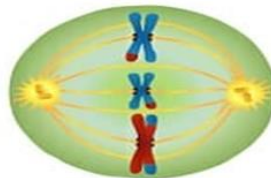
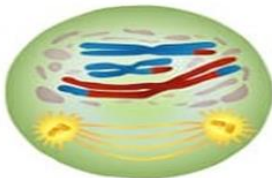

Centromeres divide. Chromatids move to the opposite poles of the cells.

Telophase II & cytokinesis

A nuclear envelope forms around each set of chromosomes. The cytoplasm divides.

OBRÁZKY - POUŽITÉ ZDROJE:

<https://socratic.org/questions/what-is-the-relationship-between-endocytosis-and-exocytosis> (snímek: 5, 8)

<https://slideplayer.cz/slide/14155637> (snímek: 11, 12, 13, 14, 16, 17)

<https://www.britannica.com/science> (slide:6)

<https://biologydictionary.net> (snímek: 12, 13, 14, 15, 16, 17)

<https://medlineplus.gov/ency/imagepages/8682.htm> (snímek: 9)

<https://biology.homeomagnet.com/mitosis/> (snímek: 10)

<https://ib.bioninja.com.au/standard-level/topic-1-cell-biology/16-cell-division/mitosis.html> (snímek: 11, 12, 13, 14, 15)

https://fsport.uniba.sk/fileadmin/ftvs/k_sk/fyziologia/Bunkovy_transport.pdf
(snímek: 2, 7, 8)

<https://www.sciencefacts.net/wp-content/uploads/2020/01/Diffusion.jpg>